

**PARTICULARITĂȚI TEORETICE ȘI PRACTICE ÎN LEGĂTURĂ CU APLICAREA
PREVEDERILOR DECRETULUI-LEGE NR.118 DIN 30 MARTIE 1990
PRIVIND ACORDAREA UNOR DREPTURI PERSOANELOR PERSECUTATE
DIN MOTIVE POLITICE DE DICTATURA INSTAURATĂ CU ÎNCEPERE
DE LA 6 MARTIE 1945, PRECUM ȘI CELOR DEPORTATE
ÎN STRĂINĂTATE ORI CONSTITUITE ÎN PRIZONIERI¹**

Aida Diana DUMITRESCU*

Ioan MARA**

Résumé: Traits théoriques et pratiques de l'application des dispositions du décret-loi nr.118 de 30 Mars 1990 sur l'octroi de certains droits aux personnes persécutées pour des raisons politiques par la dictature instaurée le 6 Mars 1945, et aux personnes déportées à l'étranger ou mises en prison. L'étude remet en question les caractéristiques théoriques et pratiques remarquées dans l'application des dispositions du décret-loi nr.118 de 30 Mars 1990.

Structuré à deux niveaux, le matériel comprend une analyse du régime juridique de la compensation établie pour les personnes expulsées ou déplacées des Etats d'Europe orientale et celle de l'indemnisation des personnes expulsées ou déplacées sur les deux côtés de la rivière Prut, en détaillant les problèmes juridiques spécifiques à la Roumanie. Les assemblées législatives ont pris des options différentes dans l'Est de l'Europe en termes de compensation pour les victimes du régime communiste, allant de l'adoption de mesures législatives établissant un cadre juridique restrictif jusqu'à l'adoption d'un cadre réglementaire permissif.

La législation incidente en Roumanie et en Moldavie est basée sur les mêmes principes, mais il a des traits à partir desquels des problèmes théoriques et pratiques particuliers se posent, problèmes exacerbés par les modifications législatives successives.

Sous aspect pratique, nous avons remis en question l'exception au commencement de la capacité d'une personne ; plus précisément, l'acquisition au moment de la naissance des droits par les enfants nés vivants (« infans conceptus pro nato habetur quoties des commodis ejus agitur») par rapport à l'article 1, paragraphe 1 et 2 du décret-loi nr. 118/1990. On a conclu que l'exception s'applique y compris à la personne qui a été déplacée par force dans une autre localité, à celle qui a un domicile forcé et à la personne qui a été déportée à l'étranger après le 23 août 1944, dès sa conception, si elle est née vivante.

Un autre aspect pratique discuté est le fait qu'aucun texte d'application de la loi ne permet pas la Commission sur le décret nr.118/1990 d'annuler ses décisions ou de les réviser, ce qui signifie que toute erreur de sa part sera corrigée seulement par le tribunal compétent exerçant le contrôle judiciaire.

Nous avons discuté du rôle de l'Agence nationale pour prestations sociales dans les litiges envisagés, la question de l'octroi des dommages moraux suite à la fixation d'une indemnité suffisante et nous avons commenté la diminution progressive des droits acquis et un danger réel et actuel.

A la fin du travail, nous nous sommes concentré sur les problèmes actuels, théoriques et pratiques, concernant le dédommagement accordé aux citoyens de la Moldavie, déportés ou déplacés, problèmes issus de la formulation de la loi sur la réhabilitation des victimes nr.1225/1992 la répression politique et de l'application de la loi n °. 48/2011, qui modifie et apporte des compléments à certaines lois sur les victimes de la répression politique.

Rezumat: *Studiul pune în discuție particularitățile teoretice și practice sesizate în procesul de aplicare al prevederilor Decretului-lege nr.118 din 30 martie 1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri.*

Structurat pe două paliere, materialul cuprinde analiza regimului juridic al despăgubirilor acordate persoanelor deportate sau strămutate în statele est-europene și a celui al despăgubirilor acordate persoanelor deportate sau strămutate de o parte și alta a Prutului, detaliind problemele de ordin juridic specifice României.

Am remarcat faptul că opțiunile legislative sunt diferite în Europa de Est, în ceea ce privește despăgubirile victimelor regimului comunist, mergând de la neadoptarea unor măsuri legislative în domeniu, adoptarea unui cadru normativ restrictiv și până la adoptarea unui cadru normativ permisiv.

În ceea ce privește legislația specifică din România și Republica Moldova, aceasta se fundamentează pe aceleași principii, însă prezintă particularități din care derivă probleme teoretice și practice specifice, potențate de modificările normative succesive.

Sub aspect practic am pus problema aplicării excepției de la principiul dobândirii capacității de folosință a persoanei fizice de la data nașterii, respectiv dobândirea de la momentul concepției a drepturilor copilului născut viu („infantus conceptus pro nato habetur quoties de commodis ejus agitur”), în raport cu prevederile art.1 al.1 și 2 din Decretului-lege nr.118/1990, concluzionând în sensul că excepția se aplică inclusiv persoanei care a fost strămutată într-o altă localitate, persoanei care a avut stabilit domiciliul obligatoriu și persoanei care a fost deportată în străinătate după 23 august 1944, din momentul concepției acesteia, dacă s-a născut vie.

Un alt aspect practic discutat se referă la faptul că nici un text de lege nu abilitază Comisia de aplicare a Decretului-lege nr.118/1990 să-și anuleze propriile decizii ori să emită decizii de revizuire, astfel că modalitatea prin care eventualele erori ale Comisiei respective pot fi înlăturate este aceea a exercitării controlului judecătoresc asupra deciziilor sale de către instanța judecătorească competentă.

Am discutat rolul Agenției Naționale pentru Prestații Sociale în litigiile vizate, problema acordării de daune morale ca urmare a stabilirii unei indemnizații corespunzătoare și am opinat că există un pericol real și actual al îngrădirii progresive a unor drepturi dobândite.

În finalul studiului am supus atenției unele probleme de actualitate, teoretice și practice, în materia despăgubirilor acordate cetățenilor Republicii Moldova, deportați sau strămutați, mai exact, reintegrarea în drepturi a persoanelor deportate sau strămutate, în formularea Legii nr.1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice și aplicarea prevederilor Legii nr. 48/2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative în materia victimelor represiunilor politice.

Mots-clés: *personnes persécutées, répression politique, capacité d'exercice anticipée, Agence départementale des Prestations Sociales, Commission*

Cuvinte cheie: *persoane persecutate, represiune, capacitate de exercițiu anticipată, Agenția Județeană pentru Prestații Sociale, comisie*

I. Preambul. Despre situația juridică a despăgubirilor persoanelor deportate sau strămutate în statele est-europene

Problema acordării de către statul român a unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, persoanelor deportate în străinătate ori constituite prizonieri trebuie analizată în contextul specific existent în celelalte state est europene, care s-au confruntat și se confruntă cu aceeași stare de fapt.

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc încadrează în categoria victimelor regimului comunist persoanele care în perioada 1945-1989 au fost deținute politic, persoanele care au trecut prin centrele de anchetă, închisorile politice comuniste, au fost deportate sau persoanele care au avut de suferit în timpul acestui regim².

Opțiunile legislativelor, respectiv viziunea asupra stării de drept, a fost diferită în Europa de Est, uneori chiar diametral opusă, în ceea ce privește despăgubirile victimelor regimului comunist, mergând de la neadoptarea unor măsuri legislative în domeniu (*Azerbaidjan, Bosnia-Herțegovina și Georgia*), adoptarea unui cadru normativ restrictiv (*Polonia, Ungaria, Moldova, Cehia, Rusia, Slovacia, Ucraina, Germania, Estonia*³) și până la adoptarea unui cadru normativ permisiv (*Cehia și România* – urmare a modificărilor succesive ale legislației speciale).

O situație particulară în cadrul victimelor regimurilor comuniste o au persoanele deportate sau strămutate, legislația în materia despăgubirilor acordate acestei categorii prezentând specificități de la un stat la altul.

II. Situația juridică a despăgubirilor acordate persoanelor deportate sau strămutate de o parte și alta a Prutului

În prezent, persoana, cetățean român în perioada celui de al doilea război mondial, deportat sau strămutat ulterior, se poate afla în situația de a fi devenit cetățean al Republicii Moldova sau de a fi rămas cetățean al României, ceea ce conduce la concluzia că regimul juridic al cererii sale cu privire la despăgubiri în legătură cu o astfel de măsură este diferit.

Legislația din România și Republica Moldova, în materia acordării de despăgubiri persoanelor deportate sau strămutate, se fundamentează pe aceleași principii, însă prezintă particularități din care derivă probleme teoretice și practice specifice, potențate de modificările normative succesive.

1. Probleme de actualitate, teoretice și practice sesizate în materia despăgubirilor acordate cetățenilor români, deportați sau strămutați

a. Capacitatea de exercițiu anticipată - dobândirea drepturilor de la data concepției

1. Fundamentare teoretică. În considerarea prevederilor art.7 al.2 din Decretul nr.31/1954 privitor la persoanele fizice și juridice⁴, care statuează excepția de la principiul dobândirii capacității de folosință a persoanei fizice de la data nașterii, respectiv dobândirea de la momentul concepției a drepturilor copilului născut viu („infantus conceptus pro nato habetur quoties de commodis ejus agitur”), reținem că de dispozițiile art.1 al.1 și 2 din Decretului-lege nr.118/1990 beneficiază inclusiv persoana care a fost strămutată într-o altă localitate, persoana care a avut stabilit domiciliul obligatoriu și persoana care a fost deportată în străinătate după 23 august 1944, din momentul concepției acesteia, dacă s-a născut vie.

În situația persoanelor menționate mai sus se aplică (beneficiari ai prevederilor Decretului-lege nr.118/1990), deci, nu regula dobândirii capacității de folosință de la nașterea persoanei fizice, ci excepției acesteia, respectiv dobândirea capacității de folosință de la data concepției⁵.

2. Practică judiciară recentă. Această problemă a fost dedusă recent în față instanțelor de judecată. Astfel, Tribunalul Mehedinți, a fost sesizat în dosarul 2802/101/2011, reclamantul solicitând, în contradictoriu cu pârâta Agenția Județeană pentru Prestații Sociale Mehedinți, modificarea indemnizației de persoană strămutată, în sensul plății integrale a sumei, plata drepturilor restante pe ultimii 3 ani (diferența de indemnizație), daune morale și cheltuieli de judecată.

În fapt, în cauză s-a învederat, situație foarte rară printre persoanele cărora le-a fost aplicată această măsură, că mama reclamantei a fost strămutată în Bărăgan (18.06.1951 - data stabilirii domiciliului forțat), la cel moment fiind însărcinată în luna a VII-a, sarcină în urma căreia a rezultat reclamanta.

Reclamanta a arătat instanței că a dobândit drepturi de la momentul concepției, respectiv data dobândirii capacității sale de folosință anticipată, raportat la posibilitatea nașterii drepturilor copilului, conform art.7 al.2 din Decretul nr.31/1954, acesta fiind la rândul său o persoană strămutată.

Această situație a fost reținută ca atare de către Comisia Județeană de aplicare a Decretului-lege nr.118/1991, care, prin Hotărârea nr.436/1991, a constatat calitatea de strămutat a reclamantei, alături de aceea a părinților și fraților săi, și i-a stabilit o indemnizație în consecință.

Ulterior însă, în anul 1995, Comisia Județeană de aplicare a Decretului-lege nr.118/1990 a revenit asupra indemnizației stabilite și a modificat-o, fără a-i comunica reclamantei, nici până în prezent, hotărârea în baza căreia a procedat la modificare, diminuând cuantumul acesteia la jumătate, considerând reclamanta nu persoană strămutată, ci urmaș al unei persoane strămutate.

b. Contestarea hotărârii Comisiei Județene de aplicare a Decretului-lege nr.118/1991

1. Evoluția normelor privind competența⁶ soluționării cauzelor având ca obiect revizuirea hotărârilor Comisiei Județene de aplicare a Decretului-lege nr.118/1991

Inițial, conform prevederilor art.10 al.3 din Decretul-lege nr.118/1990 s-a stabilit că cererile pentru stabilirea drepturilor titularilor prevăzute de acest decret se adresează direcțiilor generale de muncă și protecție socială județene până la data de 15.03.2000, ulterior acestui termen instituțiile nominalizate urmând să primească doar cererile depuse de soții/soțiile celor decedați, prevăzuți la art.5 din decret, și de cetățenii români cu domiciliul în străinătate, prevăzuți la art.12 din același act normativ.

Prevederile art.8 al.3 din Decretul-lege nr.118/1990 au fost declarate neconstituționale prin Decizia Curții Constituționale nr.148/2001⁷. Curtea a constatat că nu există o justificare obiectivă și rezonabilă pentru stabilirea unui termen în vederea depunerii cererilor privind stabilirea drepturilor titularilor, în timp ce pentru cererile depuse de soții/soțiile celor decedați și pentru cele depuse de cetățenii români cu domiciliul în străinătate nu este prevăzut nici un termen.

Ulterior, în anul 2000, Curtea Constituțională⁸ a fost din nou sesizată cu privire la neconstituționalitatea dispozițiilor Decretului-lege nr.118/1990 (art.13 al.1 și 2) și s-a pronunțat prin două decizii de admitere, care sunt invocate în practică⁹.

S-a reținut că, exceptând art.13 al.1 și 2 din Decretul-lege nr.118/1990¹⁰, nici un alt text de lege nu abilitază Comisia de aplicare a Decretului-lege nr.118/1990 să-și anuleze propriile decizii ori să emită decizii de revizuire, astfel că modalitatea prin care eventualele erori ale Comisiei respective pot fi înlăturate este aceea a exercitării controlului judecătoresc asupra deciziilor sale de către instanța judecătorească competentă.

Astfel, prin Decizia nr.55/2000, Curtea Constituțională a reținut că „declararea nulității sau anularea actelor prin care au fost acordate drepturile prevăzute de Decretul-lege nr.118/2000, nu se poate face decât de către autoritatea competentă să stabilească, de asemenea, responsabilitățile pentru încălcarea legii, autoritate care nu poate fi alta decât autoritatea judecătorească”.

Constatăm că efectul admiterii acestor excepții de neconstituționalitate constă în aceea că modificarea deciziilor este dată direct în competența instanței judecătorești, instanța de fond fiind, în consecință, singura competentă să analizeze, din punctul de vedere al temeiului juridic, cererile privind greșita încadrare a drepturilor sale conferite în temeiul Decretului-lege nr.118/1990.

În concluzie, urmare a lipsei de competență a autorităților administrative cu privire la modificarea hotărârilor pronunțate de aceste comisii, chiar dacă acestora le-ar fi solicitată revizuirea hotărârii, nu ar putea să procedeze la aceasta, reclamanții trebuind să se adreseze direct instanțelor de judecată.

2. Rolul Agenției Naționale pentru Prestații Sociale

În temeiul prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr.116/2007 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Prestații Sociale¹¹, în subordinea Ministerului Muncii, Familiei și Egalității de Șanse s-a înființat Agenția Națională pentru Prestații Sociale, ca organ de specialitate cu personalitate juridică, care are drept scop crearea unui sistem unitar privind administrarea procesului de acordare a prestațiilor sociale.

Art.9 din Ordonanță de urgență a Guvernului nr.139/2008 privind modificarea și completarea unor acte normative în vederea organizării Agenției Naționale pentru Prestații Sociale¹² dispune: „În realizarea obiectivelor sale, Agenția preia de la compartimentele de specialitate ale Ministerului Muncii, Familiei și Egalității de Șanse și ale structurilor sale deconcentrate atribuțiile și responsabilitățile de administrare și gestionare a prestațiilor sociale.”

3. Solicitarea de daune morale ca urmare a neacordării unei indemnizații corespunzătoare

În practică, se observă că persoanele care au reclamat instanțelor de judecată stabilirea incorectă a drepturilor lor prin hotărâri ale Comisiilor Județene de aplicare a Decretului-lege nr.118/1991 au solicitat și daune morale.

Dintre motivele de fapt prezentate de către reclamantii¹³, le reținem pe următoarele:

- imposibilitatea de a beneficia de servicii medicale corespunzătoare, pe fondul multiplelor afecțiuni fizice (cu atât mai mult cu cât mare parte a acestor afecțiuni în au sorginea în perioada nefericită a privațiunilor din Bărgan și ulterioare) și în considerarea faptului că suma de bani ce nu a fost achitată (o sumă mare raportată la veniturile reclamantului) ar fi fost de natură să-l ajute să se îngrijească (balneoterapie, fizioterapie ș.a.);

- sentimentele reclamantului de respect, responsabilitate și mai ales de încredere în profesionalismul și răspunderea instituțiilor publice au fost grave afectate de această stare, descoperind că incompetența funcționarilor l-a adus în această situație, în timp ce aceștia nu sunt trași la răspundere;

- confortul psihic și fizic al reclamantului a fost în mod clar afectat, prejudiciul patrimonial, produs acestuia prin neachitarea indemnizației corespunzătoare, constând în peste 10.000 de euro;

- prejudiciul patrimonial a generat un prejudiciul moral fără ca acesta din urmă să aibă drept cauza doar prejudiciul patrimonial.

Pe de altă parte, în drept, motivarea unor astfel de cereri se fundamentează pe dispozițiile Decretului nr.31/1954 privitor la persoanele fizice și juridice. Recunoașterea drepturilor civile ale persoanelor fizice se face conform dispozițiilor art.1 din actul normativ menționat, acestea fiind recunoscute în scopul de a satisface interesele personale, materiale și culturale, în acord cu interesul obștesc, conform legii și regulilor de conviețuire socialistă.

În cazul în care o persoană a suferit o atingere în dreptul său la onoare, la reputație sau în orice drept personal nepatrimonial, conform art.54 din decretul invocat, va fi în drept să ceară instanței judecătorești competente încetarea săvârșirii faptei care aduce atingerea drepturilor mai sus arătate. Dacă reclamantul a suferit o asemenea atingere, el va putea cere ca instanța judecătorească să-l oblige pe autorul faptei săvârșite fără drept, să publice, pe socoteala sa, în condițiile stabilite de instanță, hotărârea pronunțată sau să îndeplinească alte fapte de natură să restabilească dreptul atins.

Mai mult, legea (art.56 din Decretul nr.31/1954) dispune că drepturile personal nepatrimoniale sunt ocrotite și după moarte, în măsura stabilită de lege sau de regulile de conviețuire socialistă.

c. Pericolul real și actual al îngrădirii progresive a unor drepturi dobândite

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (C.E.D.O.) a statuat, prin Hotărârea din 12 mai 2009 în Cauza Ernewein și alții împotriva Germaniei¹⁴ și prin Hotărârea din 2 februarie 2010 în Cauza Klaus și Iouri Kiladze contra Georgiei¹⁵, că dispozițiile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu impun statelor membre nicio obligație specifică de a repara nedreptățile sau daunele cauzate de predecesorii lor.

În deciziile sale, Curtea Constituțională¹⁶ a invocat practica C.E.D.O. la care am făcut referire mai sus, cu privire la faptul că nu se poate institui o obligație morală a unui stat în vederea despăgubirii persoanelor persecutate în perioada comunistă, ca un argument în sprijinul ideii că statul român nu poate fi obligat să plătească despăgubiri victimelor regimului comunist.

Incontestabil, această obligație nu există și nici nu a fost impusă statului nostru, doar că statul și-a asumat¹⁷ din propria voință și inițiativă, prin Decretul-lege nr.118/1990 acordarea unor drepturi beneficiarilor acestui decret. În acest sens, cu titlu exemplificativ enumerăm dreptul la indemnizația de deportat sau strămutate (art.4 din Decretul-lege nr.118/1990), dreptul la asistență medicală și medicamente prioritar și gratuit, scutirea de impozite și taxe locale, etc. (art.8 pct.2 lit. a din Decretul-lege nr.118/1990), prioritatea la acordarea de locuințe și acordarea de credite (art.9 din Decretul-lege nr.118/1990), etc..

Această asumare a obligației de a acorda drepturi beneficiarilor Decretului-lege nr.118/1990 face parte din contextul mai larg în care legiuitorul român s-a manifestat în mod consecvent începând cu anul 1989, exprimând voința sa de a recunoaște și condamna faptele regimului comunist care au generat suferințe prin adoptarea mai multor acte normative, în consens cu rezoluțiile¹⁸ Adunării Parlamentare ale Consiliului Europei nr.1096/1996 denumită „Măsurile de eliminare a moștenirii fostelor sisteme totalitare comuniste” și nr.1481/2006 intitulată „Necesitatea condamnării internaționale a crimelor comise comunist”.

În accepțiunea Constituției și celorlalte legi, drepturile fundamentale ale beneficiarilor Decretului-lege nr.118/1990 au fost „violat”, iar persoanele aflate în astfel de situații au suferit multiple privațiuni materiale și morale, perioade îndelungate, din partea statului, stat care, ulterior, și-a asumat repararea acestor suferințe.

Am observat însă, în practica judiciară¹⁹ recentă, că drepturile beneficiarilor Decretului-lege nr.118/1990 se restrâng²⁰ continuu, iar cu titlu exemplificativ am reținut că deși se prevede expres dreptul la asistență medicală și medicamente prioritar și gratuit²¹ (art.8 pct.2 lit. a din Decretul-lege nr.118/1990), conform adreselor emise de Casa Națională de Asigurări de Sănătate acest drept nu se mai asigură

integral, deoarece pe lista medicamentelor gratuite pentru beneficiarilor legilor speciale nu sunt trecute medicamente multe dintre medicamentele prescrise acestora.

În concluzie, opinăm că situațiile prezentate mai sus încalcă atât prevederile art.53 din Constituție „Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți”, în care legiuitorul a consacrat faptul că orice restrângerea drepturilor și libertăților trebuie să fie necesară, proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod discriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății, cât și prevederile art.8 din Declarația Universală a Drepturilor Omului care statuează că: „Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin constituție sau lege”.

2. Probleme de actualitate, teoretice și practice, în materia despăgubirilor acordate cetățenilor Republicii Moldova, deportați sau strămutați

Cadrul normativ special în materia despăgubirilor acordate de către Republica Moldova persoanelor deportate sau strămutate este reprezentat de către Legea nr.1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice²².

a. Reintegrarea în drepturi a persoanelor deportate sau strămutate, în formularea Legii nr.1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice

Dispozițiile art. 1 din Legea 1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice, stabilesc pentru persoanele deportate și strămutate – persoane incluse în categoria „victime ale represiunilor politice”²³- principiile aplicabile și procedura în materia reabilitării acestora în fața societății și reintegrării în drepturi (art.1).

Reintegrarea în drepturi a persoanelor deportate și/strămutate se referă la drepturile politice, sociale și civile, inclusiv la drepturile patrimoniale. Cadrul normativ cuprinde dispoziții²⁴ în materia dreptului la locul de trai al persoanelor supuse represiunilor politice, compensațiile pentru persoanele supuse acestor represiuni (inclusiv dreptul la compensație urmare a decesului cauzat de către represiunea suferită), înlesniri pentru victime (credite pentru construcția sau reparația locuinței, scutirea taxei de timbre, asistență medical, etc.).

În ceea ce privește reintegrarea în drepturile patrimoniale ale victimelor, legea prevede (art. 12) că se restituie bunurile sau se recuperează valorile acestora, prin plata de compensații către victime, fără a se institui plafonări în materia despăgubirilor și se permite succesorilor victimelor să formulez astfel de acțiuni.

Comisiile speciale create de autoritățile administrației publice locale a raioanelor, municipiilor Chișinău și Bălți, unității teritoriale autonome Găgăuzia, în al căror teritoriu persoanele reabilitate au avut domiciliul în momentul reprimării, sunt competente să examineze cererile de restituire a bunurilor sau de recuperare a valorii acestora, iar contestațiile urmează să fie soluționate de către instanțele judecătorești competente.

b. Discuție asupra prevederilor Legii nr. 48/2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative²⁵ în materia victimelor represiunilor politice

Conform prevederilor art. III din Legea nr. 48/2011 pentru modificarea unor acte legislative, textul art. 18 din Legea nr. 1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice („Acordarea indemnizației unice”) dispune că:

- victimele²⁶ represiunilor politice cărora li s-au restituit casele de locuit în localitățile de unde au fost reperați pot beneficia, din contul bugetului de stat, de indemnizații unice, în cuantum de 50 la sută din mărimea stabilită de Guvern, pentru restaurarea caselor vechi, cu excepția persoanelor care au obținut anterior credite preferențiale în acest scop;

- persoanele, cărora nu li s-au restituit casele de locuit și care nu au solicitat și nu sunt în drept să solicite restituirea bunurilor sau recuperarea valorii acestora prin achitarea de compensații conform prevederilor legii, au dreptul de a beneficia, din contul bugetului de stat, de indemnizații unice, în cuantum de 50 la sută din mărimea stabilită de Guvern, pentru construcția unei case individuale ori a unei locuințe cooperatiste sau pentru procurarea spațiului locativ în localitățile de unde au fost represate, cu excepția celor care au beneficiat anterior de credite preferențiale în acest scop.

Spre deosebire de celelalte drepturi prevăzute de Legea 1225/1992, drepturile mai sus menționate nu se pot transmite pe cale succesorală.

În ceea ce privește modul de acordare și mărimea indemnizațiilor identificate mai sus, acestea se stabilesc de Guvern, întocmai ca și în legea română (art. 4 al. 3 din Decretul-lege nr.118/1990).

Dacă o victimă a represiunilor politice a beneficiat sau este în drept să beneficieze de restituirea bunurilor ori recuperarea valorii acestora prin achitarea de compensații în condițiile legii, aceasta nu este în drept să beneficieze și de o indemnizație unică.

Persoanele care au dreptul la indemnizații unice, însă nu dispun de scrisori de garanție pentru a beneficia de credite preferențiale, pot primi indemnizații unice pentru construcția ori procurarea spațiului locativ sau pentru restaurarea caselor vechi în localitățile de unde au fost represate, în modul stabilit de Guvern.

BIBLIOGRAFIE:

1. Constituția României
2. Codul Civil
3. Decretul nr.31/1954 privitor la persoanele fizice si juridice
4. Decretul-lege nr.118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri
5. Legea nr.221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989.
6. Ordonanța de urgență a Guvernului nr.139/2008 privind modificarea și completarea unor acte normative în vederea organizării Agenției Naționale pentru Prestații Sociale.
7. Declarația Universală a Drepturilor Omului
8. Legea nr.1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice (Republica Moldova).
9. Legea nr. 48/2011 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Republica Moldova).
10. Decizia Curții Constituționale nr.55/2000
11. Decizia Curții Constituționale nr.56/2000
12. Decizia Curții Constituționale nr.148/2001
13. Decizia Curții Constituționale nr.1358/2010
14. Decizia Curții Constituționale nr.1360/2010
15. Curtea de Apel Alba Iulia, decizia nr.1249/CA/2008
16. Tribunalul Mehedinți, Secția Contencios administrativ, sentința nr.5260/CAF/4.09.2007
17. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea din 27 mai 2003 în cauza Crișan contra României
18. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Hotărârea pilot din 12 octombrie 2010 în cauza Maria Atanasiu și alții contra României
19. A. D. Dumitrescu, *Aspecte teoretice și practice determinate de modificările succesive ale Legii 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989*, în Dreptul nr.5/2011
20. www.crimelecomunismului.ro
21. www.studiijuridice.ro
22. www.legeex.ro
23. www.dreptonline.ro
24. www.just.ro

- ¹ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr.631 din 23 septembrie 2009.
- * Aida Diana DUMITRESCU, Universitatea din Craiova Facultatea de Drept, aida_dumitrescu@yahoo.com.
- ** Ioan MARA, Academia de Poliție „A.I.Cuza”, mara.ioan@academiadepolitie.ro.
- ² <http://www.crimelecomunismului.ro/>
- ³ A se vedea în acest sens, Hotărârea pilot Maria Atanasiu și alții contra României: „E. Drept comparat în materie de restituire sau despăgubire pentru bunurile naționalizate înainte de 1989 în Europa centrală și orientală”, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr. 778 din 22 noiembrie 2010. Instanța europeană a observat că Polonia, Ungaria, Estonia și Germania au optat pentru despăgubiri parțiale, în diverse forme. Astfel, în Polonia se oferă o despăgubire valabilă pentru regiunea Bugului și limitată la o posibilitate de deducere de 20%, prin oferirea unei indemnizații, în Ungaria se oferă o despăgubire sub forma unei sume de bani sau a unor cupoane de despăgubire (vouchere), în timp ce în Estonia și Germania nu restituie și nici nu oferă despăgubiri pentru acele bunuri (Estonia), respectiv clădiri și terenuri (Germania) care și-au pierdut aspectul inițial.
- În Moldova, Cehia, Rusia, Slovacia, Ucraina, nu au dreptul de a formula cereri de restituire sau despăgubire decât victimele reabilitate ale represiunilor politice, iar în legislația Moldovei, Rusiei și Ucrainei nu există prevederi prin care să se dispună restituiri sau despăgubiri pentru bunurile dispărute, distruse sau privatizate.
- ⁴ Publicat în Monitorul Oficial nr.8 din 30 ianuarie 1954.
- ⁵ În practică, instanțele de judecată au fost sesizate de către persoane care au învederat faptul că prevederile Decretului-lege nr.118/1990 le sunt aplicabile în considerarea calității acestora de persoane strămutate și nu în calitate pe copii ai persoanelor strămutate sau de persoane cu domiciliu obligatoriu. (A se vedea în acest sens dosarul nr. 2802/101/2011, aflat pe rolul Tribunalului Mehedinți).
- ⁶ Curtea de Apel Alba-Iulia, decizia nr.1249/CA din 25 noiembrie 2008. Refuz acordare drepturi persecutați politic. Decretul-lege nr.118/1990, pronunțată în recurs de către Curtea de Apel Alba Iulia. Instanța a constatat că, la data introducerii acțiunii, Direcția de Muncă, Solidaritate Socială și Familie nu putea revizui hotărârea invocată de către reclamantă, situație în care acțiunea introdusă împotriva părâtei este nefondată. A se vedea www.juridex.ro
- ⁷ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.592 din 20 septembrie 2001.
- ⁸ Decizia Curții Constituționale nr.55/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr. 366/2000, și Decizia Curții Constituționale nr.56/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr. 367/2000. A se vedea și pe www.legex.ro.
- ⁹ Tribunalul Mehedinți, Secția Contencios administrativ, sentința nr.5260/CAF din 4 septembrie 2007. Publicată pe www.jurisprudenta.com și www.jurisprudentacedo.com
- ¹⁰ Conform prevederilor art.13 al.1 și 2 din Decretul-lege nr.118/1990, direcțiile de muncă și protecție socială erau abilitate ca, odată sesizate, sau din proprie inițiativă, să verifice legalitatea drepturilor acordate beneficiarilor acestui act normativ până la data publicării Ordonanței de urgență a guvernului nr.41/1997 în Monitorul Oficial al României, iar în cazul în care se constată încălcări ale prevederilor legale să emită decizii de revizuire.
- ¹¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 737 din 31 octombrie 2007, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.90/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr. 291 din 15 aprilie 2008.

- ¹² Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr.749 din 6 noiembrie 2008.
- ¹³ A se vedea probele administrate în dosarul nr. 2892/101/2011, aflat pe rolul Tribunalului Mehedinți.
- ¹⁴ www.dreptonline.ro.
- ¹⁵ www.dreptonline.ro.
- ¹⁶ A se vedea, în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr.1358/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr. 761 din 15 noiembrie 2010) și Decizia Curții Constituționale nr.1360/2010 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I-a, nr. 761 din 15 noiembrie 2010), pronunțate în legătură cu prevederi ale Legii nr.221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989 (publicată în Monitorul Oficial nr.396 din 11 iunie 2009 și a intrat în vigoare la data de 14.06.2009).
- ¹⁷ A se vedea, în acest sens, A. D. Dumitrescu, *Aspecte teoretice și practice determinate de modificările succesive ale Legii 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989*, în Dreptul nr.5/2011, pp.31-58.
- ¹⁸ Decizia Curții Constituționale nr.1358 din 21.10.2010: „Aceste rezoluții au caracter de recomandare pentru statele membre ale Consiliului Europei (la care România a aderat prin Legea nr.64/1993 pentru aderarea României la Statutul Consiliului Europei, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.238 din 4 octombrie 1993), având în vedere încălcarea drepturilor omului de către regimul comunist, este necesar ca persoanele nevinovate care au fost persecutate pentru fapte care ar fi considerate legale într-o societate democratică să fie reabilitate, să le fie restituite proprietățile confiscate (sau să primească compensații, dacă acest lucru nu mai este posibil) și, atât timp cât victimele regimului comunist sau familiile lor mai sunt în viață, să poată primi compensații pentru daunele morale suferite”
- ¹⁹ A se vedea dosarul nr.2802/101/2011, pe rol la Tribunalul Mehedinți. www.just.ro
- ²⁰ În aceeași măsură, se restrâng și drepturile beneficiarilor altor legi (a se vedea restrângerile drepturilor beneficiarilor Legii nr.221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989).
- ²¹ A se vedea, în acest sens, adresele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate (adresa nr.33685/09.11.2010, emisă de către Casa Națională de Asigurări de Sănătate) prezentate în dosarul nr.2802/101/2011, pe rol la Tribunalul Mehedinți.
- ²² Legea a fost republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 241–246. Publicată inițial în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 12 din 30 decembrie 1992, legea a fost republicată și modificată în mod succesiv, după cum urmează: republicată în temeiul Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr. 1546-XIII din 25 februarie 1998, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 26-27, modificată prin Legea nr. 295-XIII din 23 noiembrie 1994, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 1; Legea nr. 788-XIII din 26 martie 1996, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr. 40-41; Legea nr. 1592-XIII din 27 februarie 1998, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 44-46; Legea nr. 84-XIV din 8 Iulie 1998, Monitorul Oficial al Republicii Moldova 1998, nr. 75-76; Legea nr.493-XIV din 9 Iulie 1999, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 90-92.
- ²³ Art.1 din Legea nr.1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice prevede că: „Represiune politică se consideră curmarea de vieți omenești, măsurile de constrângere întreprinse de către stat față de cetățeni din motive politice, naționale, religioase sau sociale sub formă de privațiune de libertate, deportare, exilare, trimitere la muncă silnică în condiții de limitare a libertății, expulzare din țară și lipsire de cetățenie, expropriere, internare forțată în instituții de psihiatrie, sub altă formă de limitare a drepturilor și libertăților persoanelor declarate periculoase din punct de vedere social pentru stat sau pentru regimul politic, realizate în baza deciziilor organelor de stat administrative, judiciare și extrajudiciare.”

²⁴ Pentru o analiză comparativă a se vedea în legislația română dispozițiile art. 8 și 9 din Decretul-lege nr.118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, republicat.

²⁵ Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 53.

²⁶ Beneficiari ai acestor dispoziții sunt persoanele care, conform situației de la 1 ianuarie 2010, dețin scrisori de garanție pentru obținerea creditelor preferențiale, eliberate de autoritățile administrației publice locale, dar care nu au obținut creditele nominalizate. Modul de acordare și mărimea indemnizațiilor se stabilesc de Guvern (art.18 din Legea nr. 1225/1992).